

LBRIS

We know
books

**ultimul an
cu Ceaușescu**

DANIELA RAȚIU

Prefață de Carmen Lidia Vidu

LITERA
București

LIBRIS

We know
books

Poate că ăsta e drumul spre normalitate.

Aș vrea să îmbătrânesc într-o Românie normală, iar la final de viață să recitesc romanul *Ultimul an cu Ceaușescu* și să mi se pară totul o distopie bine scrisă.

Carmen Lidia VIDU

PLONJARE

IARNA

Deschid ochii, duna mă acoperă aproape-n întregime. Simt aerul rece pe frunte. Îmi acopăr urechile, sunt reci, la fel și nasul. Mama intră în cameră. Lumina răzbate din hol prelungindu-se pe covor, traversându-l. O secțiune de lumină pe covorul de iută de culoarea muștarului. Mama dă draperiile la o parte. Văd blocul din fața noastră, câteva ferestre sunt luminate, iar chipul mamei e astfel brăzdat de lumină. Și alții se pregătesc să stea la coadă ca noi. Unele dimineți au ritualuri de trezire pentru astfel de îndeletniciri. Primii se trezesc părinții. Pregătesc plasele, sticlele de lapte, dacă se dă lapte, borcanele de iaurt, dacă se dă iaurt. Dar noi vrem carne. Azi se aduce carne la complex. Nu va fi doar pentru noi. Vine mătușa de la București. În Capitală, nu e urmă de carne. Mătușa spune că bate vântul prin toate alimentarele. Și la noi bate vântul, uneori, apare câte ceva și atunci mergem la vânat. De fiecare dată când vine la noi, facem o masă în bucătărie, cu friptură. Ne adunăm tot familionul. Gândul ăsta ne ajută să ne dăm jos din pat la cinci dimineața. N-am

mai mâncat carne de săptămâni bune. Oricum, nici nu găsești tot timpul ce să cumperi. Când iau părinții salariul, mâncăm bine câteva zile. Așa e întotdeauna. O simt pe mama, se apropie de patul în care dormim eu și sora mea. Suntem acoperite de dună. Soră-mea încă doarme. Se trezește întotdeauna foarte greu. Eu sunt deja trează. Mama se apleacă și ne șoptește, de parcă ar vrea astfel să ne îmbuneze: „Hai, mergem la coadă!“ Îmi scot mâinile de sub dună. E frig.

Aerul rece se încolăcește pe mâini, pe față, am nasul rece. Părul a căzut de pe urechi, simt aerul cum se unduiește rece, urechile îmi sunt reci. Mi-am pregătit de aseară hainele și le-am pus la capul patului, sub plapumă. Să fie calde. Îmi fac curaj să ies de sub dună. O aud pe mama din bucătărie: „Haideți, am făcut ceai!“ Nu am nicio strategie pentru a scăpa de statul la coadă. Nu pot fi evitate. E imposibil. Doar în mintea mea îmi imaginez cum aș putea să scap sau ce să le spun părinților. Că sunt răcită. Nu sunt. Că mă doare capul. Nu mă doare. Că aș vrea să dorm. Și ei vor. Mi-am tras trei perechi de șosete. Știu care șosete sunt bune pentru treaba asta. Șosetele pentru stat la coadă în toiul iernii. Și știu și că după o jumătate de oră de stat la coadă încep să simt răcoarea, apoi frigul. Îți poți îndoi degetele picioarelor, se încălzesc de la mișcarea sus-jos, sus-jos. Căldura ține puțin, dar tot e ceva. Apoi, după o oră, frigul va pătrunde

prin toate șosetele. Trei pulovere. Ultimul e cel mai gros. L-am tricostat din lână cumpărată din piață, de la țărani. Fir gros. Am învățat să fac asta de la mama. Am timp când se ia curentul, seara, două ore la dispoziție să tricotez sau să citesc. Ne așteaptă coada. Cana de ceai e pe masă. Ceaiul de mentă are o culoare tulbure. Feliile de pâine cu untură și boia stau nerușinate pe farfurie. Gustul de pâine cu untură și ceai de mentă. M-am săturat de gustul ăsta. E atât de familiar, și-a pierdut din bucuria papil-gustativă. N-avem parizer, n-avem unt, nici ouă, nu mai avem nici brânză. Tragem cu ceai și pâine cu untură, cartofi și varză de săptămâni bune. Moțai mâncând. Sora mea doarme de-a dreptul cu mâinile lipite de cană. Aproape îi cade capul în cană, chiar o opresc din cădere. Deschide ochii speriată, uitându-se la mine, neînțelegând unde se află, de ce nu e în pat.

Afară e întuneric. Zăpada s-a așezat peste noapte. Tata a plecat deja de două ore să ne țină rândul. Ceaiul nu are gust la ora asta. Nu îl bem pe tot, doar o gură-două cât să ne facem curaj să ieșim în frig. E de stat la coadă până la ora șapte, dacă binevoiesc vânzătoarele să deschidă, dacă ajunge marfa. Cel târziu la ora opt ne vom buluci pe ușa magazinului alimentară „Carne și Lapte“ la complexul de pe Brâncoveanu. Ieșim pe ușă, ne lipim în mers de mama, eu, soră-mea și frate-miu. Aerul rece ne izbește în plin de îndată ce

deschidem ușa blocului. „Bine că nu mai viscolește!“, spune mama. De pe scară se aud alți vecini ieșind din apartamentele lor. Vom ajunge înaintea lor. O simțim ca pe o victorie. Străzile nu sunt luminate. E beznă. Zăpada e sticloasă, o aud crăpând când pășim. Îmi imaginez că sub ea s-ar afla o mare caldă ca un pat uriaș pe care am putea cădea și dormi la căldură. Să fie cald și bine. Zăpada nu crapă, sub ea nu e o mare caldă, iar noi ne continuăm mersul spre coadă îndepărtându-ne de bloc, îndepărtându-ne de paturile acoperite cu dună. Mama ține în mână suportul metalic cu patru sticle de lapte. Sticlele goale se leagănă și ele în ritmul mersului, „clinc-clinc-clinc“. Ne uităm în spate, ușa de la scara blocului încă se mai zărește, s-a deschis, iar în cadrul luminat apar vecini de-ai noștri. Grăbim pasul, trebuie să ajungem înaintea lor. Zăpada e bătucită, s-a așezat în strat gros peste noapte. Câte un felinar ne luminează calea. Ne lipim de mama de parcă am mai putea dormi. Închid ochii cucăind în timp ce merg prinsă de mama. Îmi imaginez că mă târăște după ea și eu nu mai trebuie să fac niciun efort. O fac așa de bine încât mersul devine un soi de legănat. O bordură pe care o urcăm din mers, pe care nu am văzut-o în somnul meu furat. Mergem legănându-ne toți ca niște pinguini. Din strada laterală, un grup de oameni, sigur se îndreaptă spre coadă. Mama grăbește pasul. Instinctiv, știm că trebuie să ne

grăbim. Nu poți ști niciodată când se termină marfa chiar în fața ta și auzi: „Gata! S-a terminat!“ Apoi te cuprinde disperarea că o să mori de foame. Când marfa se termină în fața ta e ca și cum ești sigur că o să mori de foame.

Zărim coada. Mă uit în spate. Vecinii de la bloc și grupul dinspre străduța lateralnică măresc pașii, grăbindu-se. La rândul nostru, grăbim pașii, oricum nu pot ajunge în fața noastră la coadă să ne ia locul, dar frica de a nu ne pierde rândul ne face să ne grăbim. Și, dacă mergi repede, parcă lași frigul în spate, gonind după tine. Ajungi încălzit la coadă și asta e bine. E strategic. Auzim murmurul cozii. Tata e undeva pe la mijloc. Ne deslușim chipurile, în întuneric fețele oamenilor nu au trăsături. Suntem fantome întunecate și mișcătoare. Ne strecurăm și ajungem lângă el. Cei din jur sunt nemulțumiți, dar toată lumea face așa. Chiar și nemulțumiții. Insomniacii, cei în vârstă și tații sunt primii care vin și țin rândul.

Coadă se liniștește. Mă lipesc de mama. Sunt înconjurată de oameni. Stăm pe patru rânduri. Privesc luna. E încă pe cer, mai palidă. Probabil într-o oră și mai bine nu se va mai zări, se va crăpa de ziuă. Toți moțaim. Suntem ca niște pinguini stând unii într-alții. Ne legănăm de pe un picior pe altul ca să nu ne apuce frigul. Se aude bătaia picioarelor ca un dans pe loc. Cele trei perechi de șosete de lână încă îmi țin de cald. Frigul a

ajuns doar la primul strat. Cineva de la coadă, un glas de bărbat, spune că diseară se va da un film bun la sârbi. Altcineva îl întreabă dacă nu știe de unde poate face rost de un decodor, că i s-a stricat. Aproape adorm sprijinindu-mă de mama. Soră-mea s-a lipit și ea de mama. Din când în când, deschid ochii, sora mea face la fel. Cucăim uitându-ne una la alta. Ne simțim privirea în întuneric. Murmurul cozii ne adoarme. Uneori se aude câte o mașină trecând pe stradă, cu roțile scrâșnind pe zăpada ca de sticlă. Coadă se agită. „Vine! Vine mașina cu carne! Oare o să aducă și lapte?” Deschidem ochii, eu și sora mea. Coadă se mișcă ca un animal masiv și toți ne uităm în spate, mașina cu carne intră pe străduță, trece de coadă și se duce în spatele magazinului. Coadă a prins viață. Coadă se bucură. Mama ne mângâie pe cap pe mine și pe sora mea: „Hai, de acum nu mai e mult de așteptat”. O femeie se bagă în vorbă cu mama. „Da, stai să vezi că pân' descarcă și pân' dosesc carnea bună, mușchiulețu', mai durează.” Un bărbat se bagă și el în vorbă și spune în gura mare: „Fără pile! Să se scoată toată carnea la vitrină! Și mușchiu' și adidașii! Nu stau ca prostu' de la trei să le văd pe astea că dosesc marfa. Le reclam!” Coadă a prins viață. „Unde dracu' reclami?”, întreabă cineva. „La partid!”, răspunde recalcitrantul. De undeva dinspre coadă se aude un ironic „Partidu'!” și toți tac când aud vocea. Zorile se

ridică încetisor și fețele oamenilor prind contur. Ochii, nasurile roșii de frig, trăsăturile, căciulile, oamenii înfולי. Mă uit înspre locul de unde s-a auzit vocea ironică. Oamenii se uită unii la alții căutând să îl depisteze pe cel care a avut curajul să fie ironic cu partidul. Unii ar vrea să se lege de ironia asta, să o dezvolte, să-și verse și ei năduful, să se răcorească, însă toți se uită unii la alții cu neîncredere. Le e frică. Mă uit la ei. Le văd ochii. Foamea și frica sunt mai puternice decât orice altceva. Acum. Aici.

Zgomot din magazin, ușa dinspre magazie se deschide. Toată coada uită de ironia curajoasă, nimeni nu mai are timp de asta. Coadă își îndreaptă atenția spre ceea ce se vede în magazin. Ușa se dă la o parte și din magazie intră, în șir indian, vânzătoarele, măcelarul cu șorțul lui purtând urme de sânge învechit, și ultimii, cu hălțile pe umăr, doi bărbați de pe mașina de transport de la Comtim. La vederea cărnii, simt cum coada plescăie imaginându-și gustul de carne friptă. Oamenilor le chiorăie stomacurile de foame, sunt veniți aici cu noaptea-n cap, stau de ore bune. E trecut deja de șapte. Cineva deschide un termos și mirosul de nechezol se împrăstie în aerul rece. Coadă s-a trezit la viață, mirosul de nechezol și vederea cărnii îi ațăță pe oameni. Femeile de la coadă vorbesc despre sărbătorile de iarnă care se apropie, de acum încolo va fi program de cozi, se fac provizii

pentru sărbători. Coadă se mișcă, coada nu mai are răbdare. Stăm în lumina dimineții, zăpada strălucește, mijim ochii de la lumină. Am stat pe întuneric atâtea ore încât lumina e orbitoare. Îmi imaginez cum arătăm din magazin stând claie peste grămadă în fața geamurilor înalte. Holbându-ne, vociferând, împingându-ne unii pe alții. „Deschideți odată, înghețăm de frig!“, strigă recalcitrantul. Vânzătoarele aruncă priviri sfidătoare. Suntem la mâna lor. Una dintre ele spune ceva, nu se înțelege, vocea îi e înfundată, apoi râd toate. Au nonșalanța omului care a dormit bine toată noaptea, care și-a mâncat micul-dejun în tihnă, a plecat de acasă odihnit și mâncat, căruia nu îi chiorăie stomacul de foame. Nouă ne chiorăie stomacul și ne e frig. Pâinea aia cu untură și boia, o singură îmbucătură am luat din ea, s-a înmuiat în ceaiul de mentă și a alunecat în stomac fără să îi simt gustul. Acum aș mânca felia aia pe îndelete. Închid ochii în timp ce sunt împinsă, călcată pe picioare, mănânc în gând felia aia care stă și acum neatinsă pe masa din bucătărie.

Coadă se unduiește, coada se agită, coada nu mai are răbdare. Picioarele sunt deja înghețate, cizmele le simt ude, dar agitația asta parcă pune sângele în mișcare. Număr câți oameni sunt înaintea noastră. Nu ne vor lăsa pe toți în magazin. Număr. Vom intra probabil în tura a treia sau a patra. Una dintre vânzătoare se îndreaptă spre

ușa de la intrare. Se va deschide ușa. Ne bucurăm. Salivăm. Coadă respiră ușurată. Se va deschide ușa în curând. Mai sunt câțiva pași. Însă vânzătoarea se răzgândește și se întoarce spre grupul ei spunându-le ceva ce se aude neclar aici, afară, în frig, la coadă. E o formă de sadism, de plăcere, în amânarea asta a deschiderii ușii. E un ritual, de fiecare dată. Îl știu, îl observ. Sentimentul de putere. Decizia deschiderii ușii stă în puterea lor. Ne-a întors spatele, știe că depindem de ea. Cu ochii minții, vede fețele noastre disperate, prelinse ca într-o acuarelă pe suportul geamurilor magazinului „Carne și Lapte“. Coadă oftează, nu mai are răbdare, e dezamăgită. Batem din picioare, jumătate oameni, jumătate pinguini ridicoli. Recalcitrantul lovește cu cheia în geam în încercarea de a le atrage atenția. Vânzătoarea întoarce capul și îl privește cu reproș. Se îndreaptă spre ușă și o deschide nervoasă. „Pe dumneata te știu! Dacă nu te potolești, nu mai calci picioru' aici!“ Recalcitrantul îi vorbește mios. „Vai, tovarășă, cum vorbiți așa?! Ce ușor răniți oamenii! Păi, stăm ca orbeții aicișea în frig. Am venit cu noaptea-n cap. Credeți că mai gândește careva? Ne-a înghețat creierii.“ Cineva de la coadă remarcă: „La uite la el, curajosu'! Curajosule! Ce i-ai zis-o!“ Coadă e dezamăgită. Nimeni nu va mai spune nimic la coada asta, nu se va revolta nimeni. Vânzătoarea are căciulă de blană pe cap, gri, de